AZTEK MİTOLOJİSİ

LEWIS SPENCE

Çeviri: Nisan İğdem

© KARAKARGA YAYINLARI 305

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

AZTEK MİTOLOJİSİ

Yazan: Lewis Spence

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker
Yayın Koordinatörü: Mesud Ata
Çeviri: Nisan İğdem
Editör: Sinem Aktaş
Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

Lewis Spence'in The Myths of Mexico & Peru kitabından derlenmiştir.

1. Baskı: Ağustos 2020

ISBN: 978-605-7865-99-1

İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumalıoğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.

Yayıncı Sertifika No: 13226
Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5
Nişantaşı / İstanbul
Tel: (0 212) 252 22 42
Fax: (0 212) 252 22 43

karakarga.com info@karakarga.com
karakargayayinlari karakargayayinlari
karakargayayin

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit
Adres: Maltepe Mahâllesi Hastane Yolu,
Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul
Tel: 0 212 613 30 06
Matbaa Sertifika No: 40200

KARAKARGA

İçindekiler

I. Bölüm MEKSİKA MEDENİYETİ **s13**

II. Bölüm MEKSİKA ve AZTEK MİTOLOJİSİ **s81**

III. Bölüm MİTLER VE EFSANELER **s165**

Önsöz

Son yıllarda, ABD'deki öğretim görevlilerinin ve Avrupa'daki meraklıların katkılarıyla, Amerikan arkeolojisi ve eserleri araştırmaları tekrar canlandı. On dokuzuncu yüzyılın çoğunda Meksika arkeolojisi hakkında son sözler söylenmiş gibi görünüyordu. Kazıların ve keşiflerin azlığı araştırmacıların bakış açısını sınırlandırmıştı ve kendilerinden önce bu konularda yapılan araştırmaları kurtarabilmek için yapabilecekleri bir şey yoktu. Geçen yüzyılın son çeyreğinde yaşayan araştırmacılar, yazılarını Stephens ve Norman'ın Orta Amerika gezilerine dayandırıyordu. Uzmanlaşmaya çalıştıkları bu bölgeyi ne kendi gözleriyle yeniden incelemeyi ne de Meksika'daki teocallileri ya da Peru'daki huacaları inşa eden insanların başka yapıtlarını bulmaya çalışmayı gerekli görüyorlardı. Tabii ki, yüzyılın ortalarında Amerikan kültürü araştırmacıları yok değildi ancak yapılan araştırmalar o kadar yarım yamalaktı ki sonuçları bilime pek de katkı sağlamadı.

Modern Amerikan arkeolojisi, işbirliği içinde çalışmaya hiç yanaşmamış ama yine de büyük başarılara imza atabilmiş pek çok araştırmacının icadıdır denebilir. Bunların arasında Fransız Charnay ve de Rosny, Amerikalı Brinton, H.H. Bancroft ve Squier sayılabilir. Onları Alman araştırmacılar Seler, Schellhas ve Förstemann, Amerikalı Winsor, Starr, Savile ve Cyrus Thomas, İngiliz Payne ve Sir Clements Markham takip etmiştir.

Meksika ve Peru mitolojisi üzerine yazanlar da fazla değildir. Bu konuyu modern bilim ve karşılaştırmalı din ışığında inceleyen ilk araştırmacı Philadelphia Üniversitesinde Amerikan Dilleri ve Arkeolojileri Profesörü Daniel Garrison Brinton'dur. Payne, Schellhas, Seler ve Förstemann onun izinde ilerlemiştir ancak onların araştırmaları çeşitli coğrafi ve bilimsel dergilerde tek tük makaleler olarak basılmıştır. Amerikan kültürü araştırmaları yapmadan Amerikan mitolojisi üzerine yazan mitoloji bilimcilerin yazılarını okurken tedbirli olmakta yarar var.

Günümüz Kolomb öncesi arkeolojisindeki muhtemelen en ciddi sorun eski Amerikan alfabeleri. Ancak bu alanda da ilerleme görünüyor ve Alman uzmanlar işbirliği içinde çalışarak araştırmalarını sonlandırmaya çalışıyorlar.

Peki, bilimin bu yeni ve etkileyici alanında Büyük Britanya ne başardı? Bu alana hayatını adamış Sir Clements Markham'ın kıymetli katkıları hariç, hiçbir şey. Bu kitabın İngiliz öğrencileri Amerikan arkeolojisi konusunda meraklandırmasını tüm kalbimle umuyorum.

Günümüzde eski Amerika'nın şanlı efsanesi devam etmektedir. Amerikan Ortaçağ tarihine ilgi her zaman Meksika ve Peru -Amerika'nın altın imparatorlukları, medeniyetinin tek sembolleri- odaklı olmalıdır. Bu iki ulusun karakterlerini, Mısır ve Asur tarihi kadar merak uyandırıcı ve ilgi çekici şekilde sunmak kitaplara düşen bir sorumluluktur.

Eğer biri duygu dolu hikâyeler dinlemek istiyorsa Peru ve Tezcucan krallarının son temsilcileri olan Garcilasso el Inca de la Vega ve Ixtlilxochitl'in anlattıklarını dinlemelidir. Onların yazdıklarında zalim Cortés'in ve Pizarro'nun kaderlerini anlatan korkunç hikâyeleri ve Kızılderililere yapılan zulümleri

okumalıdır. Saray ganimetlerini çalan altına doymayan korsanları, tuğlaları altından ve su boruları gümüşten olan tapınakların yıkılışını, zengin bölgelerin yağmalanmasını, yüksek teocallilerin porfir tanrıları tarafından karalanan yüzlerini, tahta ulaşamadan öldürülen prensesleri… Arap masallarının bile yanında sönük kaldığı, insan eliyle yazılmış en ilginç hikâyeler için bunları okuyun. İki dünyanın çatışmasını, yeni ve tenha bir bölgenin fethedilmesini okuyun.

Amerika için "tarihi olmayan kıta" diye bahsetmek olağan olsa da bu söz fazlasıyla aptalca. Avrupalıların işgalinden yüzyıllar önce, Orta Amerika önemli bir tarihe ve zengin mitolojilere sahip medeniyetlerin merkeziydi. Ne yazık ki, kaynakları bilinmediği için, sıradan okuyucu bu tarihleri yok zannediyor.

Umarım, bu kitap pek çok kimseyi ırmağın kaynağına götürür, suyunun farklılığı berrak güzelliğinden ödün vermeyen, modern düşünce söylemlerinden uzakta olması ilgi çekici olmasını değiştirmeyen bir ırmağın kaynağına.

Son olarak bana değerli koleksiyonlarını emanet edip, istediğim parçaları seçmeme izin veren Amerikan Etnoloji Şubesine teşekkür etmeliyim.

Lewis Spence

Edinburg, Temmuz 1913

Meksika Etnografik Haritası

I. Bölüm

MEKSİKA MEDENİYETİ

Yeni Dünya Medeniyetleri

Artık Meksika, Orta Amerika ve Peru medeniyetlerinin yerel kökeni hakkında hiçbir şüphemiz yok. Ancak, diğer alanlara kıyasla, bu alanda yapılan araştırmaların çoğu yanlış ya da baştan savma. Bu bölgelerde yaşayan ırkların kökenleri ve yarattıkları kültürler neredeyse her medeni ya da yarı medeni eski toplum tarafından bahsedilir. Medeniyetlerin Asya veya Avrupa etkisiyle Amerikan topraklarından çıktığına dair çılgın ama ilgi çekici teoriler var. Bu görüşler genellikle Amerikan yerli toplumları hakkında yüzeysel bir bilgiye sahip olan, Amerika ve Asya toplumlarının gelenekleri ve sanatları arasında şüpheye yer bırakmayan bazı benzerliklerden yola çıkan araştırmalardan çıkıyor. Hâlbuki bir Amerikan kültürü araştırmacısı için bu benzerlikler; insanın sadece benzer çevrelerde, benzer sosyal ve dinî koşullarda benzer eserler üreteceğini gösteriyor.

Yucatán Yarımadası'ndaki Mayalar, Avrupa işgalinden önce Amerika'daki en medeni toplum olarak biliniyor. Bazı araştırmacılara göre Maya kültürünün temeli